

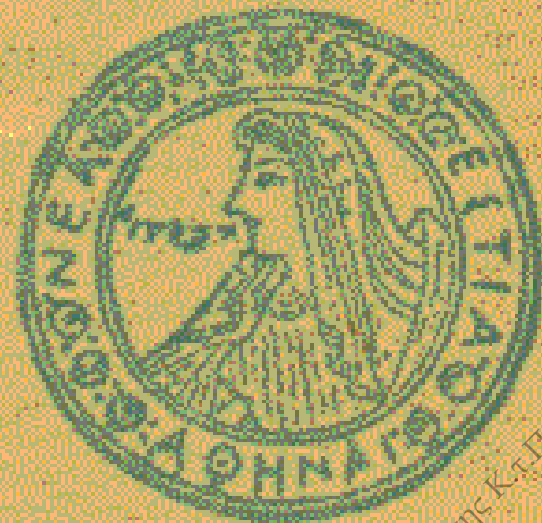
ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ
1935

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» — ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ. της Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Η ΠΕΝΤΑΤΕΥΧΟΣ ΚΑΙ Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ*

Οι Ίουδαίοι, στην επαφή τους με τους Πέρσες και Βαβυλώνιους διεμόρφωσαν στη λαϊκή πανθειστική τους λατρεία, με τις ανθρώπινες μορφές των αγγέλων, την πλαστική έκφραση του ασύλληπτου συμβολικού Θεού, προστάτη και δημιουργού.

Στό βιβλικό Κώδικα, το Θεϊόν έχει συμβολική σημασία και αντιπροσωπεύεται είτε σαν ποιητική πρωτόγονη δύναμη στο φως του Ήλιου *Ελ *Ελοχίμ (*Απόλλων), είτε σαν διανοητική μεταφυσική δύναμη στα τέσσαρα στοιχεία της ύλης ΓΕΝΕ Γιαχβέ (Ζεύς).

Δυό αγγελικές μορφές, τὰ Χερουβείμ, σύμβολο της άγνης ψυχής, κοσμούσανε την Κιβωτό του Νόμου της Ζωής, ενώ οι υπερανθρώπινες ψυχές των ήρώων και των μαρτύρων, τὰ Σεραφείμ (σεράφ-δφίς) στεφανώνανε στον ούρανό το ασύλληπτο Θεϊόν.

Βλέπουμε λοιπόν στις έκφραστικές αυτές εικόνες του Ίουδαϊσμού ότι η ανθρώπινη και υπερανθρώπινη ψυχή εκφράζεται στην πλαστική Τέχνη με το ευγενέστερο πρωτόγονο σχήμα της, την ανθρώπινη μορφή.

Η συμβολική θεότητα παραμένει άνώδυμη για το νοῦ του ανθρώπου. Το ίδιο συμβαίνει και στον Έλληνικό πανθεισμό, όπως φανερά διακρίνεται από το χορό της Όρεστιάδος⁽¹⁾. Γι' αυτό το Θεϊόν δεν προφέρεται με τις καθορισμένες λέξεις που αναγράφεται στη Γραφή, μά λέγεται *Αδωναϊ, Σαβαώθ, που στη σημερινή μας γλώσσα μεταφράζομε Κύριος Λυτρωτής, και έκδηλώνεται στο Νόμο της Ζωής, ύλικής και πνευματικής.

*Όλοι αυτοί οι όροι του Ίουδαϊσμού, *Ελοχίμ, Χερουβείμ, Σεραφείμ, *Αδωναϊ κ.τ.λ. έχουν στην Έβραϊκή γλώσσα κατάληξη πληθυντικού και έννοια ένικου, για να δώσουν τη συμβολική σύλληψη του σύμπαντος συγκεντρωτικά στο άτομο. Το *Όλον

στό *Άπλό, που είναι η πραγματική Δύναμη του Πνεύματος της Τέχνης.

Η σύντομη έκφραση της Γραφής «ποιήσωμεν άνθρωπον κατ'είκόνα και όμοίωσιν» δείχνει φανερά πόση σχετική ένότητα υπάρχει μεταξύ του ανθρώπου και του Θεού. Αυτή η έκφραση έρμηνεύεται με διάφορες εικόνες μέσα στην Πεντάτευχο.

Στη Γένεση βλέπουμε πως ο Θεός έμφυσά την πνοή του στον άνθρωπο και στην «*Εξοδο» του υποβάλλει το μυστικό της Τέχνης και της Έπιστήμης. Ο νοῦς, ο άνθρωπος ως θεία ουσία θα βάλει τάξη και άρμονία στο χάος της πνευματικής και κοινωνικής ζωής του.

*Όπως η Δημιουργική Αρχή άπεκάλυψε από το χάος την Πλάση με τις άμέτρητες θαυμαστές μορφές της, όρατες και άόρατες, έτσι όμοια δράση υπήρξε και υπάρχει στην όμοια ουσία του Άνθρώπου και της Φύσης και ένα κεντρικό άπλό άτομικό πνεῦμα παίρνει μέσα του το Σύμπαν.

Ο άνθρωπος έπομένως και ως *Ατομο έχει έμφυτο το χάρισμα της Τέχνης, την ανάγκη δηλαδή να επικοινωνήσει με το Σύμπαν, και μ' αυτό βρίσκεται σε παντοτινή αντιδραστική άρμονία, όπως ο Προμηθέας με τον Δία, που δίχως αυτήν αίώνιο σκοτάδι πάντα θα ήταν.

*Όστε η Τέχνη (ή Μιμική) είναι επικοινωνία μεταξύ ανθρώπου και Φύσης και μεταξύ ανθρώπων, όπως τ' άστρα επικοινωνούν μεταξύ τους, σκορπίζοντας το ένα στ' άλλο το φέγγος του.

Η δημιουργική αρχή είναι ασύλληπτη στο νοῦ του ανθρώπου κι' έκδηλώνεται σε άμέτρητα σχήματα της Πλάσης, στην όμορφιά της που η μυστική της Δύναμη βρίσκει άπόλυτη έκφραση στην Άγάπη.

Ο Θεός εξουσιοδότησε τον άνθρωπο να καθορίση με τη σκέψη το Άκαθόριστο Μυστικό του, δηλαδή την Όμορφιά με τις άπειρες όρατες κι άόρατες μορφές της, κι' ο άνθρωπος ώνόμασε τότε Καλά όσα άρμόζουν με την ύπαρξη του — *Ωραϊόν και Κακά τὰ αντίθετα — Άσχημο.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να συλλάβη το νόμο της ένότητας αυτής ή να φαντασθῆ κάτι καλό, ώφέλιμο ή χρήσιμο δίχως νάχη στο νοῦ του τὰ άποτυπώματα του *Ωραϊού.

* Με την εύκαιρία της εορτής των λουλουδιών (έπέτειος της Πεντατεύχου) δημοσιεύομε τη μελέτη αυτή.

(1) «*Ω Ζεῦ, αν και δεν ξέρω το πραγματικό σου όνομα». *Από την Όρεστιάδα.)

Ἐπὶ ἄρχῃ ἐπομένως χωριστικὴ ἄρμονία μεταξὺ Ὁμορφίας καὶ Αἰσθήματος τοῦ Καλοῦ (Ὁρθοῦ λόγου) καὶ Ἀποκάλυψης.

Στὴ Γραφή βλέπουμε τὰ δύο αὐτὰ Σύμβολα, τὸν Ἐλωχίμ—Δημιουργικὴ ἀρχὴ—(ὠραῖον) καὶ τὸν Γιαχβὲ (Ἰεχωβά)—Αἰσθημα τοῦ Καλοῦ νὰ δροῦν ἐνωμένα σάν μίαν μόνην ἀρχήν.

Ὁ Μῦθος, ποῦ εἶναι ἡ δράση τῆς Φαντασίας, ἐξαγνίζει τὴν ἠθικὴν πραγματικότητα στὸ μυστικὸ Φῶς τοῦ ὠραίου. Ἐτσι οἱ ἥρωες κι' οἱ μάρτυρες θεοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς λαοὺς στὴ μορφή τῆς Φυλῆς.

Στὴν παρακμὴ τῆς μυθικῆς περιόδου ποῦ συνταυτίζεται μὲ τὴ γραπτὴ διατύπωση (τῆς Γραφῆς), ὁ μῦθος μένει ἱστορικὴ πραγματικότητα καὶ οἱ ἥρωες τότε δροῦν ὡς καθαρῶς ἠθικοὶ ἄνθρωποι· ὄχι σύμβολα τοῦ Ὁραίου δηλαδὴ μὰ τοῦ Καλοῦ.

Στὸν Ἑλληνικὸ κόσμον τὰ μυθικὰ πρόσωπα τότε εἰκονίζονται σάν παραδειγματικοὶ ἡγεμόνες, μὰ στὴν Πεντάτευχον καθρεφτίζονται τὸν ἴδιον λαὸν καὶ παριστάνονται ἀπλοῖκοι ποιμένες, γιὰ τὴν ἠφωτεινὴν δράση τους ἐπιδρᾶ στὴν κοινωνικὴ ἐνότητά, ἐνῶ οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου χάνουν ὅταν θᾶναι αὐστηροὶ τὴν καθαρὴν ἠθικὴν δύναμιν καὶ μένουν ὡς ποιητικὰ κοσμήματα.

Οἱ συμβολικοὶ Βιβλικοὶ ἥρωες ἄλλο δὲν κάνουν μέσα στὸν κόσμον τους παρά νὰ ἀπολυτρῶνουν τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ τὸν μωοῦν στὶς δυὸ ἐνωμένες Ἀρετὰς τοῦ Ὁραίου καὶ τοῦ Καλοῦ.

Ὁ Θεὸς δημιουργὸς Ἐλωχίμ, νὰ ποῦμε, εἶνε τὸ ἀγνὸ πάθος, ἐνῶ ὁ Ἰεχωβά (Λόγος) εἶναι ὁ σύμβουλος ποῦ προφυλάττει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ μάλιστα τὸν προειδοποιεῖ σὰ νὰ θέλῃ νὰ συμβολίσῃ μ' αὐτὸ πῶς γιὰ τὰ κακὰ τῆς ἀνθρωπότητος φταίει μόνον ἡ ἀπροσεξία τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἴδιον φαίνεται καθαρὰ στὰ ἔργα τοῦ μεγάλου τραγικοῦ Σοφοκλῆ (1).

Θέλοντας ὁ Θεὸς νὰ καθοδηγήσῃ τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἀντίληψιν τοῦ Δικαίου, δημιουργεῖ αὐτὴν πρῶτον τῆς δυναστείας γιὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς στοὺς λαοὺς.

Ἡ ἐνότης τῶν δύο σκοπῶν τῆς Ζωῆς μέσα στὸ σύμπαν, τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ καλοῦ, ἀντιπροσωπεύεται στὴν κοινωνικὴ ἄρμονία ἀπὸ τὸν Προφητισμόν.

Ὁ Προφητισμὸς εἶναι ἡ ἀγνή πνευματικὴ ἀνθρωπιστικὴ ἐνότης στὸ χωρισμὸ τῶν σοφῶν καὶ τοῦ λαοῦ, δυναμώνει τὴν ἄρμονικὴν ἀντίληψιν τοῦ Ὁραίου καὶ τοῦ Καλοῦ: εἶναι ὁ στενωτέρως δεσμὸς ὄχι μόνον τῶν ἀνθρώπων καὶ λαῶν ἀλλὰ καὶ τοῦ πνεύματος, γιὰ τὴν ἠφωτεινὴν Ποίησιν ταιριάζει στὰ πιὸ σοφὰ σύμβολα, στὶς ἀγνὲς μορφὰς τοῦ λαϊκοῦ μύθου.— Εἶναι νὰ ποῦμε, μὲ τὴν σημερινὴν μας νοοτροπία, τὸ διεθνὲς πνεῦμα στὴν ἐθνικὴ παράδοσιν.

(1) Βλέπε «Οἰδίποδα Τύραννος».

Καὶ ὅπως συμβαίνει στὴν πρῶτον πανθεϊστικὴ λατρεία, βλέπουμε τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν ἀκόμη σήμερα νὰ συλλαμβάνη στὸ πιὸ ἐνωτικὸ νόημα τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς λατρείας, τὸ ἀμοιβαῖον δημιούργημα τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ καθρεφτίζεται στὸ λαϊκὸ ρητὸ τῶν δασκάλων τῆς. «Ἡ τέχνη εἶναι σοφία, εἶναι θεία ἐμπνευσις».

Γι' αὐτὸ στὸν Ἰουδαϊσμὸν ἡ χαρὰ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος συνδυάζεται μὲ τίς ἀλλαγὰς τῆς φύσεως καὶ ἐκδηλώνεται στὶς τέσσαρες γιορτὰς τοῦ χρόνου.

Ὁ Προφητισμὸς εἶναι ἐπομένως ἀντίδραση στὴν Εἰδωλολατρεία καὶ τὴν Ἀνθρωπολατρεία, ποῦ δὲν ἀπολυτρῶνουν τὸ ἄτομον ὡς ψυχὴ καὶ ὁμορφία στὴ φύσιν, στὸ ἐνωτικὸ πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ ὑποδουλώνουν καὶ μεταβάλλουν τὸ πνεῦμα σὲ στεῖρα ὕλη. Στὸν ἀγνὸν Πανθεϊσμὸν τὸ εἰδωλὸν εἶναι ἔκφρασις τῆς λατρείας τοῦ πνεύματος.

* * *

Ἄς δώσουμε τώρα μίαν σύντομην ἐρμηνείαν τοῦ Βιβλικοῦ μύθου γιὰ τὴν ἄρμονικὴν ἀντίθεσιν τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ καλοῦ.

Ἡ Ὁμορφία μαγεύει καὶ πλανᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν σπρώχνει στὸν πειρασμὸν νὰ μάθῃ τὸ μυστικὸν τῆς δυνάμεως τῆς ζωῆς, τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν.

Μὲ τὴν παραπλάνησιν αὐτὴ ὁ ἄνθρωπος σπάει τὴν πνευματικὴν ἄρμονίαν τῆς Ἀντιθέσεως, δηλαδὴ τῆς Ἐνότητος, κι' ἔτσι πέφτει στὸ χάος, χάνοντας φυσικὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ καλοῦ, ντρέπεται πιά τὴν ὁμορφίαν του καὶ σκεπάζει τὸ γυμνὸν τοῦ σώματος.

Ἡ Μάγια, ἡ Πλάσις δηλαδὴ, σκεπάζει τὰ μάτια του τότε καὶ ἀρχίζουν ἀκατάπαυστα τὰ κακὰ νὰ κατακλύζουν τὴν ἀνθρωπότητα.

Τὸ Δαιμόνιον (Καῖν) μέσ' τὸ σκοτάδι τοῦ συμπληρώνει τὸ σφάλμα τοῦ πρώτου ἀνθρώπου (Ἀδάμ) μὲ τὴν βία, μὲ τὸ χύσιμο τοῦ πρώτου ἀνθρώπινου αἵματος. Φόνος τὸ πρῶτον σφάλμα ποῦ παντοτεινὰ ἀντηχεῖ ἀπὸ τότε σὲ κάθε ἀνθρώπινην καρδίαν.

Ἀκολουθεῖ μίαν πάλιν ἐπικρατήσεως στὴν ζωὴν καὶ φανερώνεται ἡ ἀνάγκη τῆς Βιοτεχνίας ποῦ συμβολίζεται στὰ τρία παιδιὰ τοῦ Καῖν, ἡ γεωργία στὸ Γιαβέλ, ἡ Μουσικὴ (ἐνόργανη) στὸ Γιωβέλ κι' ἡ χειρωνακτικὴ στὸν Τουβάλ-Καῖν.

Ἡ ἀνθρωπότητα τραβιέται πιά ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ σφάλματός της καὶ σέρνεται μοιραῖα πρὸς τὸν τελικὸν χαμὸν τῆς.

Μὰ συμβολίζοντας τὸν κύκλον τῆς ζωῆς ποῦ αἰώνια ὑπάρχει, φανερώνεται ἔπειτα τὸ Οὐράνιον Τόξον μὲ τὰ ἑπτὰ τοῦ χρώματος, σύμβολον τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ὠραίου καὶ ξαναφέρνει στὴν πρώτην συμμαχίαν, τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν.

Ὁ ἄνθρωπος τότε ξαναγίνεται εὐσεβὴς

(Νῶε), ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν Θεό, ἀρχίζει δηλαδή ἡ περίοδος τῆς λαϊκῆς λατρείας πού συμβολίζεται στὰ τρία παιδιά τοῦ Νῶε, στὸν Ἰάφεθ (πρηνετική περίοδος), στὸν Χάμ (διάμεση περίοδος τῆς γνώσης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ), καὶ στὸν Σὴμ (ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ περίοδος).

Ὁ Χάμ, πού τὸν σπρώχνει ὁ πειρασμός τῆς Γνώσης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ (τὸ μυστικὸ τοῦ ὠραίου) ξαναπέφτει στὸ ἴδιο χάος τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ, βλέπει τὸν πατέρα του Νῶε γυμνὸ καὶ γεννιέται μέσα του τὸ αἶσθημα τῆς ντροπῆς πού δὲν μπορεῖ νὰ υποφέρει καὶ ἀκατανόητα βάζει σὲ διώγμὸ τὸ πρωταρχικὸ ἀγνὸ αἶσθημα τοῦ ὠραίου.

Ὁ Νῶε, ὁ πραγματικὰ εὐσεβής, ὁ ἀληθινὸς μύστης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου, καταριέται τότε τὸν Χάμ, (τὸν πειρασμὸ τῆς γνώσης τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ) κι ἐνώνει τὸν Ἰάφεθ (τὸ ὠραῖον) μὲ τὸν Σὴμ (τὸ καλὸν) ἢ καλύτερα τὴν Τέχνη μὲ τὴ Σοφία. Ὁ ἀνθρώπος ὕστερα συλλαμβάνει τὴν ὑπέριστα μορφή τῆς Τέχνης στὸ εὐγενικὸ ὁμοίωμα τοῦ ἀνθρώπου, στὰ Χερουβεῖμ, πού θὰ στολίζουν στὸ Ναὸ τὸ Νόμο τῆς Ζωῆς.

Στὴ συμβατικὴ μορφή τῶν Χερουβεῖμ, πού ἐκφράζει τὸν φόβο τῆς ψυχῆς, ἐκδηλώνονται ὅλες οἱ μορφές τῆς Πλάσης πού συγκεντρώνονται στὴ μορφή τοῦ Ἡλίου (Ἀπόλλωνος).

Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ συμβολίζει μὲ θαυμαστὴ ἀπλότητα ὅλο τὸ σκοπὸ τῆς Πεντατεύχου, γιατί μᾶς υποβάλλει τὴ θεία προέλευση τοῦ ἀνθρώπου κι ἔτσι ἀποκλείει ἔξω ἀπὸ τὴ θεία θέληση τὴν καταστροφή του.

Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα χτυπιέται στὴν Ὁρεστιάδα τὸ ἄθεο ἔθιμο τῆς ἀνθρωποθυσίας καὶ βλέπομε νὰ κυριαρχῇ σ' αὐτὴ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη μελωδία ὁ Πόνος τῆς Μητέρας γιὰ τὸν χαμὸ τῆς κόρης τῆς.

Ὅπως ὁ Ἀβραάμ συμβολίζει τὸ λυτρωμὸ τοῦ Ἀνθρώπου στὴν Ἀρμονία μὲ τὴ Φύση, ἔτσι κι ὁ Μωϋσῆς συμβολίζει τὸ λυτρωμὸ τοῦ Λαοῦ στὴν Πνευματικὴ Ἀρμονία.

Τὸ Κακό, ἐνσαρκωμένο στὸ φεῖδι, μεταβάλλεται σὲ σωτήρια μαγικὴ ράβδος πού ἀνοίγει τὴ νέα πηγὴ τοῦ διανοητικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ σύλληψη τοῦ Νόμου παραβάλλεται μὲ τὴ λατρεία τοῦ ὠραίου, γιὰ τοῦτο ὁ λαὸς τὸν συμβολίζει σὰ μιὰ ὁμορφὴ νύφη καὶ τὸν γιορτάζει τὸ καλοκαίρι μὲ τὰ λουλούδια.

Ὁ Νόμος τοῦ Μωϋσῆ εἶναι ὁ Νόμος τῆς Ζωῆς πού ἐξαγνίζει ψυχὴ καὶ σῶμα καὶ τὰ φέρνει σὲ ζηλευτὴ ἀρμονία μὲ τὴν Φύση.

Ὁ Ἰουδαϊσμός διαμορφώθηκε στὴ μοναξιά τῆς Ἐρήμου, στὸ γερὸ θεμέλιο τοῦ Κοινωνικοῦ Ρυθμοῦ πού, ἀνυψωμένος μὲ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυτῆ ἐπεβλήθη στοὺς ἄλλους λαοὺς, ὅπως ὁ Ἑλληνισμός ἔδωσε στὸν κόσμὸ τὰ ἠθικὰ θεμέλια τοῦ Ὄραίου μὲ τὴν ποίηση τοῦ Ὁμήρου.

Ὁ Ἰουδαϊκὸς Μυστικισμὸς ἔπειτα διαμορφώθηκε στὴν Πανθειστικὴ τοῦ λατρείας, ὅταν ἦρθε σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς Πέρσες καὶ Βαβυλωνίους, μὰ αὐτὴ ἡ ἐπαφὴ σιγὰ σιγὰ τὸν ἔφερε στὴν παρακμὴ. Καὶ σὰν χάθηκε ὁ Ναὸς του, ἔσβυσε μαζί του ἡ ἀγνή λαϊκὴ μυστικὴ παράδοση.

Ἀναγεννιέται μὲ μιὰ ἐφήμερη λάμψη, σὰν ἦλθε σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς Ἕλληνες, σ' ἕναν ἀγνότερο ἀνθρωπισμὸ, γιατί τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα κλείνει μέσα του τὰ βαθύτερα ἀνθρώπινα αἰσθήματα.

Οἱ Ἰουδαῖοι τότε ξαναβρίσκουν στὴν Ἑλληνικὴ πλαστικὴ τὰ χαμένα ἴχνη τῆς εἰκονογραφίας τους καὶ ξαναπλάττουν τοὺς Ἀγγέλους μ' ἑλληνικὸ ρυθμὸ, σύμφωνα μὲ τὴν πνευματικὴ μορφή πού βγαίνει ἀπὸ τοὺς Προφῆτες. Ἔτσι, στὶς Συναγωγὰς βγαίνει ἡ πρώτη εἰκονογραφία τοῦ Μεσαίωνα, πού ἡ Ἑλληνικὴ Τέχνη ζωντανεῖ καὶ ἀνανεώνει στὸ πρωτόγονο Ἑλληνικὸ μοτίβο, ὅπως φανερώνεται στὰ βυζαντινὰ ψηφιδωτὰ, στὶς συμβατικὲς μορφές τῶν ἀγγέλων, τῶν προφητῶν καὶ τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας. Ὅχι μονάχα στὴν πλαστικὴ, ἀλλὰ ἐν γένει ἐκδηλώνεται ἡ ἀρμονικὴ σχέση μεταξὺ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ μέσα στὴν παράδοση τοῦ σκορπισμένου καὶ ἀφομοιωμένου λαοῦ του σὲ τόσους λαοὺς εἶναι νὰ ἐνεργεῖ ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ μεριά, τὴ χώρα τοῦ Ἰσραήλ, τὴν ἐνότητα τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν μέσα στὸ Σύνπαν, ὅπως ὁ σκοπὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι νὰ δρᾷ στὸ ἴδιο πνεῦμα μὰ ἀπὸ τὴ διεθνῆ πλευρά.

Ἄν καὶ ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία βρίσκεται ἀκόμη στὴν παρακμὴ καὶ ἐκδηλώνεται ὡς καθαρὸ κοινωνικὸ ἠθικὸ δόγμα, ἐν τούτοις κρυφὰ ζεῖ μέσα τῆς ὁ πρωτόγονος Ἰουδαϊκὸς πανθεισμός καὶ ἡ εἰκονογραφία.

Οἱ Ἀγγελοι, πλαστικὴ ἔκφραση τοῦ Θεοῦ, μνημονεύονται στὶς ἑβραϊκὲς προσευχές, αὐτοὶ φυλᾶνε καὶ προστατεύουν τὰ σπίτια ὅπως οἱ ἅγιοι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ μελωδία, ὑπόλειμμα τῆς πρωτόγονης λατρείας, μένει ἀκόμα τὸ μόνο μέσο ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Θεό, καὶ ὁ Ἰουδαῖος δίχως αὐτὴ, δὲν μπορεῖ νὰ νοιώσῃ προσευχῇ.

Βλέπομε λοιπὸν ὅτι ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς, φυλὴ καθαυτὸ μεσογειακὴ, συλλαμβάνει μὲ τὴν πλαστικὴ ἔκφραση τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεό.

Ἡ Πεντάτευχος δὲν εἶναι δημιούργημα κανενὸς λαοῦ, ἀλλὰ κληρονομία τῆς ἀνθρωπότητος πού κρατιέται μὲ ἀδιάσπαστη παράδοση ἀπὸ τὸν πρώτο μῦθο τοῦ ἀνθρώπου, πού χάνεται ἡ γένεσή του στὰ βάθη τῶν αἰώνων. Σῶζεται σήμερα στὴν πνευματικὴ θρησκεία τῆς Μεσογείου καὶ βρίσκεται μὲ τ' ἀρχαῖκά γράμματα ἀπὸ θεία

πρόνοια στὸν τόπο ποὺ διδάχτηκε μέσα στὴ λατρεία τοῦ μικρότερου λαοῦ τοῦ Κόσμου, τοὺς Σαμαρείτες.

Ὁ σκοπὸς τῆς Πεντατεύχου εἶναι ἡ πιὸ ἀπλὴ ἠθικὴ μορφή τοῦ μύθου, ἡ ἐνότης στὸν ἀρμονικὸ χωρισμὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ πνεύματος, στὸ χωρισμὸ διανοουμένου καὶ λαοῦ, Τέχνης καὶ Σοφίας.

Τὸ ἴδιο πνεῦμα τῆς μυσταγωγικῆς Ἐνότητος τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ σοφοῦ ὑπάρχει

καὶ στὸ Ἑλληνικὸ θέατρο μὲ τὶς τρεῖς μορφές τοῦ Μύθου, τὸ Σατυρικὸ, τὸ Τραγικὸ, καὶ τὸ Κωμικὸ καὶ σ' ὅλα τὰ θεάτρα τῶν λαῶν ποὺ εἶναι παμπάλαιες παραδόσεις τῆς πρωτόγονης μυσταγωγικῆς λατρείας.

Στὴ διανοητικὴ Εὐρώπῃ φαίνεται πὼς δὲν ἔχει ὀριμάσει ἀκόμη ὁ ἀνθρώπινος Ἐνωτικὸς Πολιτισμὸς καὶ γι' αὐτὸ ὑπάρχει ἔλλειψη πραγματικῆς Τέχνης καὶ Κοινωνικοῦ Ρυθμοῦ.

ΤΖΟΥΛΙΟΣ ΚΑΪΜΗΣ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΙΚΟ

Τσοῦρμο Καρακατσάνηδες κατέβηκαν
μὲ τὰ βαρβάτα τους μουλάρια,
μὲ τὰ πολύχρωμα βαρυὰ σκεπάσματα
καὶ τὰ φανταχτερά γκιουλάρια.

Μπροστά-μπροστά, ἀπ' τοὺς ἄλλους κάπως ξέμακρα,
σὲ στολισμένο κάτασπρο ἄτι,
μὲ τὸ στριφτὸ τσιγκελωτὸ μουστάκι του
καὶ μὲ τ' ἀετήσιο μαῦρο μάτι,

φάνταζε ὠχρὸς ὁ νιὸς ὁ ἀρχοντοτσέλιγκας
μὲ τὴ λευκὴ του φουστανέλλα,
μὲ τὸ βαρὺ κεμέρι του τ' ὀλόχρυσο
καὶ τὴ χαντρένια του ταντέλλα.

Κι' οἱ νιές τότε κοιτᾶν ἀπ' τὰ παράθυρα
καμαρωτὸς ν' ἀργοδιαβαίνει,
καὶ νιώθουνε μιὰ φλόγα μέσ' στὰ στήθεια τους,
τὴν ἀνεπνιά βαρειά, κομμένη.

Καὶ κάποια ἀπ' ὅλες — μιὰ στ' ἀλήθεια, θεότρελλη! —
τρέχει καὶ στέκεται μπροστά του,
κι' ἓνα ἀνοιχτὸ τριαντάφυλλο, αἱματόχρωμο,
πετάει ἀπάνω στὴν καρδιά του.

Φουρμάζει τὸ ἄτι· ὁ νιὸς μ' ὄλο ποὺ χούφτιασε
τὴ χύτη, δὲν τὸ κάνει ζάφτι·
κι' ἡ νιά τρομάζει, πέφτει καὶ συντρίβεται
κάτω ἀπ' τὸ πέταλο ποὺ ἀστράφτει.

Τσοῦρμο Καρακατσάνηδες προσπέρασαν.
Κυρτὰς, βουβὸς τοὺς ἀκλουθοῦσε
στερνὸς, πεζὸς ὁ νιὸς ὁ ἀρχοντοτσέλιγκας
κι' ἓνα τριαντάφυλλο μαδοῦσε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ